

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет педагогічний
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва
та реставрації творів мистецтва

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри
_____ Урсу Н. О
«__» _____ 2020 р.

Дипломна робота
магістра

з теми: **«УКРАЇНСЬКА ГРАФІКА ХХ СТОЛІТТЯ:
ТИПОЛОГІЧНА ТА ХУДОЖНЬО-СТИЛЬОВА СПЕЦИФІКА»**

Виконала: студентка ОМх1-М19z групи,
спеціальності: 014 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)
Маєвська Яна Володимирівна

Керівник: **Бренюк А. Г.**, кандидат
мистецтвознавства, старший викладач
кафедри ОДПМ та РТМ

Рецензент: **Кліщ О. А.**, кандидат
архітектури, старший викладач кафедри
ОДПМ та РТМ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ГРАФІКА ЯК ВИД МИСТЕЦТВА	5
1.1. Мистецтво графіки та її різновиди.....	5
1.2. Матеріали і техніки виконання графічних робіт.....	15
1.3. Засоби графічного вираження.....	22
РОЗДІЛ 2. МИСТЕЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ ГРАФІКИ ХХ СТОЛІТТЯ	28
2.1. Українська графіка першої половини ХХ ст.....	28
2.2. Українська графіка другої половини ХХ ст.....	35
2.3. Митці-графіки ХХ ст.....	41
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ПОДІЛЛІ У ХХ СТОЛІТТІ	49
3.1. Художники-графіки Поділля.....	49
3.2. Художні, стилістичні та технологічні особливості подільської графіки ХХ століття.....	61
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТОК А	73
ДОДАТОК Б	
ДОДАТОК В	

ВСТУП

Актуальність теми. Графіка – один з основних і найбільш доступних видів образотворчого мистецтва. Порівняна простота і дохідливість дають їй змогу оперативно відгукуватись на всі події життя. Звідси її масовість, значення для пропаганди суспільно-політичних ідей, політичної сатири. Графічне мистецтво включає в себе такі підвиди, як графіка станкова, книжкова, плакат і ужиткова графіка. Всі ці підвиди споріднюються спільністю матеріальних засобів вираження (папір, картон, олівець, перо, туш, акварель, гуаш, темпера, вугілля, пастель тощо).

Крім того, творчу продукцію всіх підвидів графічного мистецтва зближує особлива залежність від рисунка. В живописі, скульптурі рисунок відіграє роль посередника між задумом і втіленням ідеї, а в сфері графіки він є основою основ вираження задуму. Якщо твори живопису приваблюють кольором, тоном, колоритом, а скульптура – лаконізмом і пластикою об'ємів, то графічні твори – лінією, штрихом та силуетом, тобто складовими елементами рисунка. Таким чином, рисунок в сфері графічного мистецтва є не лише засобом вираження, але і його метою.

Графічне мистецтво є досить актуальним в наш час. Оскільки воно може поєднувати у собі різні техніки, тематики, прикрашати та бути частиною інтер'єру, поєднуватися з іншими видами мистецтва, створюючи цікавий інтер'єр.

У процесі розвитку української графіки ХХ ст. загалом і в конкретних художніх явищах, мистецьких творах простежується постійна взаємодія інтернаціонального і національного, загального й особливого, новітнього і традиційного. На розвиток нового графічного мистецтва особливо вплинула переоцінка естетичних якостей національного мистецтва. Провідні митці, що творили в царині графічного мистецтва протягом ХХ ст., зробили великий внесок в розвиток українського мистецтва зазначеного періоду і заклали міцні засади для розвитку графіки у новому ХХІ столітті.

Мета дослідження – дослідити місце графіки в образотворчому мистецтві; висвітлити особливості розвитку української графіки у ХХ столітті.

Для досягнення мети ми поставили перед собою наступні **завдання**:

1. Дослідити можливості графіки як виду мистецтва.
2. Проаналізувати графічні техніки та взаємозв'язок між ними.
3. Вивчити особливості матеріалів для виконання графічних робіт.
4. Дослідити особливості розвитку української графіки в ХХ ст.
5. Проаналізувати творчість провідників українських графіків ХХ ст.
6. Дослідити місце графічного мистецтва у художній культурі

Поділля ХХ ст.

Об'єкт дослідження – видова, художньо-технологічна і стильова характеристика української графіки ХХ ст.

Предмет дослідження – художні твори митців-графіків України, зокрема Поділля, які жили і працювали на теренах України протягом ХХ ст.

Хронологічні межі дослідження охоплюють ХХ століття.

Територіальні межі дослідження поширюються на західноєвропейські та українські терени, зокрема Поділля.

Методи дослідження. Для виконання завдань дослідження використані загальнонаукові та спеціальні методи наукових досліджень. До загальнонаукових методів належать: фактологічний, представлений виявленням і вивченням візуального матеріалу; аналітичний, представлений аналізом літературних джерел; метод порівняльного аналізу, представлений порівняльним аналізом художніх творів. До спеціальних методів належать статичний метод та метод роботи з першоджерелами.

Структура магістерської роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури і додатків.

ВИСНОВКИ

В процесі виконання магістерської роботи ми дійшли висновків:

- Розвиваючись протягом століть, графіка збагатилась найрізноманітнішими художньо-технічними прийомами, що поступово набували свого реалістичного вдосконалення. Насамперед це стосується рисунка – основи всіх видів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, найважливішого і неодмінного супутника усіх творів графіки.

- Саме графіка, більше ніж інші галузі образотворчого мистецтва, здатна виявляти все, починаючи від узагальнених і умовних понять до конкретних явищ і подій сучасного і минулого життя суспільства. Це стосується не тільки техніки виконання тих чи інших графічних творів, а й про ті специфічні властивості, що відрізняють графіку від інших видів мистецтва.

- Будучи обмеженою розміром, графіка має неосяжні можливості ідейного та естетичного впливу на маси через свою типажність. Для графіки характерна лаконічність вираження. Вибирати основне і опускати зайве – значить узагальнювати і спрощувати, тобто збагачувати сприймання. Тому творча робота художника-графіка, як і робота скульптора у мармурі, є тільки мистецтво відкидання зайвого і залишення того, що створює образне втілення ідейного задуму.

- Однією з найхарактерніших ознак графіки є те, що на зображенні може залишитися чистий папір, який відіграє активну роль світла і кольору. Твір буде тим кращий, чим простіших художніх засобів вживатиме майстер, домагаючись якнайповнішої образної завершеності. Отже, «мало» під рукою митця повинно перетворитись на «багато». Велике значення тут мають контрасти чорного з білим та відповідний вибір техніки виконання, залежно від ідейного задуму, характеру натури тощо.

- Українська графіка ХХ ст. являє собою цілісне, принципово нове явище в історії українського мистецтва, розвиток якого зумовлений активним

національно-культурним рухом. Художників надихала віра в соціально-етичну, дієву місію мистецтва. Українська графіка означеної доби демонструє поєднання загальноєвропейських мистецьких тенденцій і національних особливостей художнього процесу. Техніки її втілення, видова і стильова специфіка характеризуються багатством і розмаїттям художнього втілення.

- Подільська графіка має свої характерні риси і особливості, притаманні як певним періодам, так і окремим художникам, кожен з яких працював у власній манері, використовував різні художні засоби вираження, пробував себе в певних графічних техніках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук Михайло Омелянович [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>. Назва з екрана.
2. Асеева Н. Етюди мистецтвознавця // Хроніка-2000; Український культурол. альманах. Київ, 1995. Вип. 2-3.
3. Білецький П. О. Георгій Нарбут: альбом. Київ : Мистецтво, 1983.
4. Брашинский М. Роман с застоём. 70-е // Искусство кино. 1999. №8. С. 99.
5. Будзей О. Долею повінчані Кам'янець і Гайх // Подолянин. 2002. 13 жовтня. С. 5.
6. Верба І. І. Мистецтво графіки. Київ : Радянська школа, 1968. 24 с.
7. Виставка «Тихий протест 70-х». у Національному художньому музеї України. 2013 р.
8. Віппер Б. Р. Статті про мистецтво. Москва : Радянська школа, 1970.
9. Гаврищук А. Талановитий і щедрий : до 90-річчя з дня народження С. В. Кукурузи // Край Кам'янецький. 1996. № 8. С. 3.
10. Городецька І. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://kharkov.vbelous.net/artists/horodets.htm>. Назва з екрана.
11. Дмитрієва Н. А. Коротка Історія Мистецтв. Москва : Мистецтво, 1989.
12. Дмитро Іванович Брик // Край Кам'янецький. Кам'янець-Подільський, 1992. № 8. С. 2.
13. Зайцева В. Українська книжкова графіка першої третини ХХ століття як об'єкт історико-мистецтвознавчих досліджень // Вісник Львівської національної академії мистецтв. Вип. 36. 223-231.
14. Карцер Ю. М. Малюнок та живопис. Санкт-Петербург : Современное слово, 1996. 260 с.
15. Касян В. Д. Мистецтво графіки. Москва : Радянська школа, 1960. 103 с.

16. Кого треба знати з українських графіків [Електронний ресурс].
Режим доступу : <https://chytomo.com/koho-treba-znaty-z-ukrainskykh-hrafiiv/>.
Назва з екрана.

17. Краткое теоретическое введение в курс истории искусства. Москва : Просвещение, 1991. 250 с.

18. Куценко М. Я. Основи графічного дизайну. Київ : Кондор, 2006. С. 71-72.

19. Лагутенко О. А. Українська графіка першої третини ХХ століття. Київ : Грані-Т, 2006.

20. Лагутенко О. А. Українська графіка ХХ століття: проблеми нового викладу історії // Сучасний стан українського мистецтвознавства та шляхи його подальшого розвитку. Київ : Академія мистецтв України, 2000. С. 41-42.

21. Ламонова О. Сергій Якутович. Творчість 1970-1980-х – станкова графіка. С. 170-178 [Електронний ресурс]. Режим доступу : file:///C:/Users/11/Downloads/Mist_2016_12_12.pdf. Назва з екрана.

22. Ламонова О. Шляхи розвитку української графіки др. пол. ХХ ст. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://modern-museum.org.ua/ua/novini_katalog/statti/oksanamamonova__shljahi_ukrainskoigrافیki_i_polovini__stolittja_.htm. Назва з екрана.

23. Левчук Л. Футуризм: історія, теорія, мистецька практика // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності : зб. наук. праць. Вип. 24. Київ, 2009.

24. Ляхов В. Н. Очерки теории искусства книги. Москва, 1971.

25. Ломоносова М. Г. Графика и живопись. Москва : Астрель, 2003. 207 с.

26. Масол Л. Впровадження нових програм з мистецтва і художньої культури. Київ: Освіта, 2001. 30 с.

27. Махлина С. М. Языки искусства в контексте культуры. Санкт-Петербург, 1995. 170 с.

28. Національний художній музей України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://namu.kiev.ua/ua/about/collections/painting2/6.html>. Назва з екрана.
29. Основы композиции [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.paintmaster.ru/>. Назва з екрана.
30. Подбираем графические материалы [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.paint.dn.ua/>. Назва з екрана.
31. Рисунок. Живопись. Композиция: Хрестоматия : учебное пособие для студентов художников. Москва : Просвещение, 1989.
32. Ростовцев Н. Н. Учебный рисунок. Москва : Просвещение, 1991. 136 с.
33. Рудницька О. П. Мистецька педагогіка // Мистецтво та освіта. 1997. № 2 С. 37-38.
34. Рудницька О. П. Мистецька педагогіка // Мистецтво та освіта. 1997. № 3 С. 39-43.
35. Семчишин М. Тисяча років української культури: історичний огляд культурного процесу. Київ, 1993.
36. Сергій Кукуруза [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.ounb.km.ua/vistavki/magia_linij/. Назва з екрана.
37. Сидоров А. Г. Нарбут и его книга // Печать и революция. Москва : 1923. С. 43-64. Сидоров А. Искусство книги. – Москва : Дом печати, 1922.
38. Соколюк Л. Графіка бойчукістів // Березіль. Харків; Нью-Йорк, 2002.
39. Урсу Н. О. Кам'янецька ведута. Кам'янець-Подільський : Абетка-Нова, 2000. 39 с.
40. Урсу Н. О. Нариси з історії образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва Хмельниччини // Аксіома. 2012. 224 с.
41. Федорук О. Микола Бутович. Життя і творчість. Київ; Нью-Йорк : М. П. Коць, 2002.
42. Хіміч Юрій Іванович [Електронний ресурс]. Режим доступу :

<http://www.korners.kiev.ua/russian/painters/1028>. Назва з екрана.

43. Шмагало Р. Словник митців-педагогів України та з України у світі (1850-1950-ті рр). Львів : Українські технології, 2002. 144 с.

44. Шкаруба Л. М. Краткий художественный словарь. Николаев, 1994. 84 с.

45. Шкаруба Л. М. Художні стилі, напрямки, течії, школи. Миколаїв, 1994.

46. Шпаков А. П. Книга і час. Київ : Дніпро, 1977. С. 13.

47. Шпаков А. Станкова і книжкова графіка // Історія українського мистецтва: у 6 т. Київ, 1967. Т. 5. С. 302-323.

48. Яців Р. Українське мистецтво ХХ століття: ідеї, явища, персоналії. Львів: Афіша, 2006. С. 159-176.